

Nr 599.

Av herr **Ohlin m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 268, med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 268 förelägges riksdagen förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner. Propositionen innebär i stort sett ett provisoriskt tillägg å folkpensionerna med 30 kronor för änkepensionsberättigad, 40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make jämväl åtnjuter folkpension eller till vars hustru utgår hustrutillägg, samt 50 kronor för annan pensionsberättigad. Departementschefen föreslår att dyrtidstillägg endast skall utgå till pensionsberättigade, vars årsinkomst understiger vissa i propositionen närmare angivna belopp.

När folkpensionsreformen genomfördes av 1946 års riksdag gick man ut ifrån att den grundläggande ålderspensionen skulle vara *en icke-inkomstprövad förmån som skulle tillfalla alla medborgare*. Detta betecknades med rätta som ett av de väsentliga framstegen i den nya reformen. Vi beklaga därför att departementschefen inte ansett sig kunna fullfölja denna tidigare intagna inställning utan av statsfinansiella skäl förordar inkomstprövning i fråga om de föreslagna dyrtidstilläggen.

Propositionens bestämmelser angående inkomstprövningen komma att i vissa fall medföra icke önskvärda konsekvenser. Sålunda riskera invalidpensionärer med egen inkomst dubbla avdrag vid ett inkomstläge som ingalunda kan kallas högt. I tätorter med särskilt bostadstillägg råka också ålderspensionärer ut för dubbla avdrag. Där gäller vidare att en *ökning* av egeninkomsten i ett kritiskt bälte kommer att medföra en *sänkning* av den totalsumma (egeninkomst och pensionsförmåner) som folkpensionären skall leva på. Dylika olyckliga resultat synas vara oundvikliga om en inkomstprövning av propositionens modell skall få avsedd ekonomisk betydelse.

Det är utan tvivel särskilt angeläget att de mest behövande bland folkpensionärerna få kompensation för stegrade utgifter. Det förefaller oss emellertid omöjligt att hävda att invalider, som åtnjuta inkomstprövat pensionstillägg eller andra folkpensionärer som uppbära kommunalt bostadstillägg, skulle vara i så lycklig ekonomisk position att kompensationen för deras del vore socialt obehövlig. Den knappa rättvisa som det här är fråga om att bereda folkpensionärerna kan rimligtvis, mot bakgrund av inkomstbildningen i övrigt, inte gradas på dylikt sätt. Skulle inkomstprövningen för dyrtidstillägg åt folkpensionärer inskränkas till de fall då den verkligen ter sig socialt försvarlig — då

skulle den av allt att döma få så ringa finansiell betydelse att den inte motiverar det administrativa arbetet.

Frågan om inkomstprövningen bör emellertid, enligt vår uppfattning, främst betraktas ur ett något vidare perspektiv. På goda grunder ha de svenska statsmakterna under senare årtionden strävat att minska användandet av prövningar och reduktioner inom socialpolitiken. Inom familjepolitiken utgå flera av de stora generella förmånerna utan några ekonomiska villkor. Vid folkpensionsreformens antagande betraktades det som en stor vinning att ålderspensionärerna åtminstone i ortsgrupp I kunde göras fria från inkomstprövning. Det har sedan visat sig att kvarstående prövningsregler, särskilt genom kumulation av reduktioner för statliga och kommunala bostadstillägg, ha en hårdare verkan än önskvärt, särskilt för utvecklingen av s. k. arbetarpensionering. Att nu göra dyrtidstilläggen inkomstprövade skulle vara ett beklagligt steg bakåt i den socialpolitiska utvecklingen.

Enligt socialvårdskommitténs beräkningar skulle generellt utgående dyrtidstillägg komma att draga en kostnad av omkring 33 miljoner kronor. Det av departementschefen föreslagna systemet beräknas kosta omkring 22 miljoner kronor. Vi äro fullt medvetna om att det är särskilt angeläget att i nuvarande situation söka begränsa statsutgifterna. Vi anse dock att den merkostnad på 11 miljoner kronor, som ett borttagande av inkomstprövningen skulle medföra, inte kan få vara avgörande för frågan, huruvida man skall rubba på den väsentliga principen att folkpensionernas realvärde skall skyddas. Det är alltså inte fråga om att tillerkänna folkpensionärerna en standardhöjning. Om därtill lägges att den föreslagna inkomstprövningen, som ovan påvisats, kommer att fränkänna även folkpensionärer med relativt blygsam inkomst rätten till dyrtidstillägg, synes oss övervägande skäl tala för inkomstprövningens borttagande. Av dessa skäl yrka vi i enlighet med socialvårdskommitténs förslag att dyrtidstilläggen skola utgå utan behovsprövning. När man tager ställning till denna fråga, bör man beakta att flertalet medborgare under fjolåret och innevarande år erhållit ej oväsentliga inkomstökningar och att det allmänna beslutat betydande statsutgifter för att hindra en sänkning av de sålunda höjda inkomsternas köpkraft.

Departementschefen föreslår att till grund för en beräkning av dyrtidstilläggets storlek skall läggas en för folkpensionärerna konstaterad fördyring av levnadskostnaderna från sommaren 1946 till sista kvartalet 1947 på omkring 5 %. Enligt tidningsuppgift ha folkpensionärernas levnadskostnader vid utgången av första kvartalet innevarande år ytterligare stigit. Vi sakna möjlighet att bedöma tillförlitligheten av denna beräkning och anse att man i frånvaron av en fullt tillfredsställande pensionsindex i år kan godtaga den av departementschefen föreslagna procentsatsen.

Det framstår därvid dock som särskilt nödvändigt att i enlighet med de yrkanden, som framfördes i motionerna I:321 och II:488 vid 1946 års riks-

dag, en utredning om fast anknytning av ålderspensionen till en pensionärsindex snarast möjligt kommer till stånd, så att förslag härom kan föreläggas nästa års riksdag.

Vi få sålunda hemställa,

dels att riksdagen måtte för sin del godkänna det i proposition nr 268 framlagda förslaget till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner med sådan ändring att reglerna om inkomstprövning i förslaget §§ 2—5 utgå, samt

dels att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till nästa års riksdag på vad sätt en fast anknytning av folkpensionen till en pensionärsindex skall äga rum.

Stockholm den 8 juni 1948.

Bertil Ohlin.

Oscar Carlström.

O. E. Sandberg.

Wald. Svensson.
